

קונטרס
תהי צדיק

TANYA

All about
Loving Hashem
(not about becoming a Beinuni)

תשורה
משמחת הנישואין
של
מנחם מענדל ודבורה לאה שיחיו
שפירא
כו מנחם אב ה'תשפ"א

תהי צדיק

(לאחרי הקדמת "הלואי בינוני")

TANYA

all about

LOVING HASHEM

(Not about becoming a Beinuni)

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ואחת לבריאה
שנת מאה ועשרים להולדת כ"ק אדמו"ר

יוצא לאור ע"י

מעיינות החסידות

מרכז ללימוד והפצת תורת החסידות
גולדרס גרין, לונדון

Written by
Sholom Osdoba

Published and Copyright © by

Maayonos Hachassidus

15 Alba Court, Alba Gardens

LONDON NW11 9NP

UNITED KINGDOM

5781 · 2021

For comments and further information
please contact:

droshos@gmail.com

07724 156 415

פתח דבר

אנו מודים לה' על כל הטוב אשר גמלנו, ובחסדו הגדול זיכנו בנישואי צאצאינו למזל טוב, החתן התמים הרב מ' מנחם מענדל שיחי' עם הכלה המהוללה מ' דבורה לאה תחי'.

התודה והברכה מובעת בזה לידידנו ומכירנו, אשר הואילו לשמוח איתנו יחדיו ביום שמחת לבבנו, ולברך את הזוג יחיו, ואותנו כולנו, בברכת מזל טוב, וחיים מאושרים בגשמיות וברוחניות.

בתור הבעת תודה לבבית והוקרה לכל הנוטלים חלק בשמחתנו, מוגשת בזה תשורה מיוחדת, כפי מנהג אנ"ש לאחרונה, על יסוד התשורה שחולקה בחתונת רבינו.

הא-ל הטוב, הוא יתברך, יברך את כבודו ואת אנשי ביתו יחיו בתוך כלל אחינו בני ישראל יחיו, בברכות מאליפות מנפש ועד בשר. ובמיוחד בברכה העיקרית, שנזכה ללכת משמחה זו לשמחה העיקרית, שמחת הנישואין של כנסת ישראל עם הקב"ה, בגאולה האמיתית והשלימה.

בשמחה ובברכה

משפחת אודאבא
לונדון אנגלי

משפחת שפירא
אמשטרדם הולנד

– Settling For בינוני – Against the Spirit of Chassidus

The earlier פרקים in Tanya may give the impression that the Tanya is all about (or primarily about) becoming a בינוני. It appears to be doing so in two stages. First, it shocks us into reality, that we are not even close to becoming a צדיק. Then it guides us how to become at least a בינוני. It highlights the difference between behavior (מחשבה דיבור ומעשה) and feelings (אהבה ויראה). While we have full control over our behavior, we are not able to have full control over our feelings. We are, therefore, fully responsible for our behavior, which will make us a בינוני, but we are not expected to develop the special feelings of a צדיק.

However, this understanding is a serious distortion of the message and purpose of Tanya. It is the exact **opposite** of what the Tanya (and the entire Chassidus) is meant to achieve.

Telling us that we are not as holy as we think, to be realistic, to settle for less, to be content with mediocracy and to stick to the basic דיבור ומעשה מחשבה. This is very depressing. The over-emphasis on the **struggle**, pointing out our limitations and our need to lower our expectations, goes against the entire spirit of Chassidus. Where are those familiar uplifting words of Chassidus, that highlight our tremendous spiritual greatness and our potential to arouse extremely deep feelings?

The Tanya is the תורה שבכתב of Chassidus, which means that the rest of Chassidus is the תורה שבעל פה, elaborating

קונטרס תהי צדיק

on the Tanya. If it's all about בנינוי versus צדיק why does this subject receive so little attention in the rest of Chassidus, in סיפורים, שיחות, מאמרים etc.?

The very notion of striving to **become** a בנינוי is foreign to שיטת החסידות. It sounds like striving to **become** a תלמיד חכם, למדן, גדול, or any other title. Striving to assume a status, a title, and an identity goes against the grain of Chassidus, that teaches us that our focus is not to **become** a something, rather to **come** closer to Hashem.

And where are the **results**? Considering that we spend so much time learning Tanya why are there **so few בנינוים** in our midst? If the goal of Tanya is to turn us into בנינוים, it hasn't had much success.

Most importantly: **Where** does the Alter Rebbe **state** that his reason for writing the Tanya is to help us become בנינוים?

Furthermore, where does the Alter Rebbe express his **mission statement** that we should become בנינוים?

Tanya's Objective – אהבה ויראה

We need to learn Tanya as **one continuous flow** (המשך) to know its true goal. As we advance and reach the later פרקים (especially פרק ל"ח onward), the true and full picture emerges. Tanya is about the importance of אהבה ויראה. As the Tanya comes closer to its conclusion and completion, the issue of becoming a בנינוי, and the comparison game with the צדיק, receives **less and less** attention.

מנחם מענדל ודבורה לאה שפירא

The Tanya highlights the important role of **feelings** – אהבה ויראה – when doing Mitzvos, explaining how Yiddishkeit depends on these feelings, and demonstrating how these feelings are – קרוב אליך – within reach of every one of us.

The entire purpose of Tanya is to advise, enable and empower us to **inject feelings** into our **technical** Yiddishkeit. Even if we have a long way to go before becoming a בינוני, we could still develop feelings. This makes Tanya relevant to everyone **across the spectrum**. It contains two extreme statements: Even one whose Yiddishkeit appears to be safe and sound, still **needs** אהבה ויראה to secure his Yiddishkeit. And even one who is extremely weak in his daily observance is still **capable** of having אהבה ויראה that will help him grow from that low point.

The Alter Rebbe himself states, on the front page (שער בלאט) of Tanya, and in its introduction (הקדמת המלקט), the **single goal** of Tanya.

The שער בלאט states that the entire Tanya is based on "כי קרוב אליך הדבר מאד בפּיך ובלבבך לעשותו". The primary question is on the word ובלבבך, how can these feelings of (א) קרוב אליך הדבר מאד be אהבה ויראה

concludes: פרק י"ז

ובזה יובן מ"ש כי קרוב אליך הדבר מאד בפּיך ובלבבך לעשותו, דלכאורה הוא בלבבך נגד החוש שלנו . . להפך לבו מתאוות עוה"ז לאהבת ה' באמת וכו'.

Likewise, פרק כ"ה concludes:

וזהו שכתוב כי קרוב אליך הדבר מאד וגו' . . ולזכור ולעורר אהבתו לה' אחד וכו'.

קונטרס תהי צדיק

These two פרקים – י"ז וכ"ה – mark the conclusion of two different approaches to answer the original question of the שער בלאט. We clearly see how the focus is on ובלבבך - feelings of אהבה ויראה.

In the הקדמת המלקט, the Alter Rebbe gives only **one reason** why he wrote the Tanya. It is advice for עבודת ה' עבודה בלב, and it's about דחילו ורחימו דבמוחא ולבא.

He also writes that the Tanya is a replacement for יחידות. When one goes into יחידות the general issue is not about desires to become a צדיק or struggles to become a בינוני. This was never an issue. It only became an issue after writing the Tanya, bringing to our attention for the first time the true meaning of צדיק and בינוני.

Tanya is the פוסק אחרון אהבה ויראה on

The Tanya's entire goal to help us develop feelings for Hashem, is further endorsed by the Rebbe (ב), when editing Nissan Mindel's introduction to the English translation. NM wrote:

"מטרת המחבר . . שספר זה יהיה מעין 'פוסק אחרון' בתורת הנסתר, כשם שראה את השולחן ערוך שלו פוסק אחרון בהלכה."

The Rebbe instructed to omit the words בתורת הנסתר, and to replace them with the following words:

"בעבודת אהבה ויראה, ואיך שקרוב הדבר מאוד וכו'""

This means that the Tanya is a form of פוסק אחרון on the subject of אהבה ויראה.

מנחם מענדל ודבורה לאה שפירא

The Rebbe then adds:

”אין בתניא ביאור עניינים בח”ן, או פסקים בזה, כי אם לפי הדרוש להנ”ל”

The Rebbe is stating that the **entire** Tanya is focused on **one issue** - אהבה ויראה - and all other subjects that are touched upon **throughout the entire Tanya** are only a means to explain how to achieve אהבה ויראה.

The Rebbe then concludes his remarks:

”וכמו שכתוב בסוף הקדמה לחלק ב”

The Rebbe is referring to the end of the introduction to שער היחוד והאמונה, which states:

”והנה ראשית הדברים המעוררים את האהבה והיראה ויסודן היא האמונה הטהורה והנאמנה ביחודו ואחדותו יתברך ויתעלה.”

In these final introductory words, the Alter Rebbe writes that since the foundation of אהבה ויראה is אמונה באחדות ה', therefore he wrote this second part of Tanya, called שער היחוד והאמונה. It seems that the important subject of אמונה באחדות ה', which deserves full attention in its own right and perhaps should have been a separate ספר, was incorporated into the Tanya, **because** it is connected to the **Tanya's theme** which is all about arousing אהבה ויראה.

All the Advice is only to strengthen אהבה ויראה

Obviously, within the pages of Tanya we come across many lessons and much advice, on a **variety of subjects**, **including** matters pertaining to the struggles of the בינוני and his fantasy of having reached or wanting to reach

קונטרס תהי צדיק

the level of a צדיק. However, they are mentioned in Tanya in a **specific context**. Only as part of the build-up of the המשך, to clarify its true objective – אהבה ויראה.

Any פרק on its own or even **one line** on its own, contains a lot of important advice, but that does not become the purpose and goal of THE Tanya.

Some examples:

ל"ד may appear to those with a background knowledge of other ספרי מוסר as the **real** Tanya, as these nine פרקים deal with advice on specific issues:

עצבות, טמטום הלב, עצלות, הרהורי תאוה, דאגות, גאווה, נפילת הרוח, קדש עצמך במותר לך, מחשבות זרות, חשבון הנפש, עניויות, שפלות, אמונה, שמחה.

אהבת ישראל is all about פרק ל"ב.

Yet, none of these important issues can be described as the purpose and goal of ספר התניא.

When learning them with the rest of תניא as one המשך, it becomes clear that they are only mentioned in the context of the ongoing discussion until פרק כ"ו and following פרק ל"ד, which is **all about** the process of developing feelings for Hashem. These nine פרקים address how to get rid of various **obstacles** and **distractions** that disturb the natural flow of feelings.

The only practical message on the first page of פרק א' is the seriousness of ביטול תורה for even one moment. Yet, this is not the focus of Tanya. It only receives

mention here, as part of the build-up to explain how בינוני רבה could think he was a בינוני.

פרק י' **elaborates** on the different levels of צדיקים. Why is this relevant to the בינוני? We are obviously interested in studying and observing the **feelings** of צדיקים as they contribute towards our ability to cultivate similar feelings (ג).

Focus on being an אלקים עובד not on becoming a בינוני

Likewise, the opening line of פרק י"ד:

"ויהנה מדת הבינוני היא מדת כל אדם ואחרי כל אדם ימשוך" does not capture the essence of THE Tanya. It is stating a fact, that what it takes to be a בינוני is within everyone's reach, and therefore we are all expected to pursue it.

Furthermore, it becomes clear that telling us to "become a בינוני" in **one line** is not the **bottom line** of the entire Tanya, once you carry on learning the immediate פרקים that follow – ט"ו וט"ז. They state that it's **not enough to be a בינוני**. A בינוני must become an עובד אלקים. An **inner change** must take place, in terms of balancing the power struggle between the two נפשות.

The entire focus shifts from בינוני to עובד אלקים. From the בינוני who lacks extra work and is called לא עבדו, to the **upgraded** בינוני who is a עובד אלקים. The advantage of an עובד אלקים over the בינוני is highlighted in the פסוק that points out the contrast between רשע and צדיק. The פסוק makes the בינוני who is "לא עבדו" sound like a רשע. We

see how the Tanya is not content with becoming just “a בינוני”.

We Are Fully in Control To Have אהבה ויראה

Going back to פרק ג' ופרק ד', the Tanya makes an issue of כחות versus לבושים, not as a (psychological) study of the different layers of the Soul, rather to draw a clear line between the **difficult** and the **impossible**. You have full control over your מחשבה since it's one of the לבושים, although it is more difficult than controlling your דיבור ומעשה. But you do not have full control over your feelings. However, by controlling your thoughts, you will develop enough אהבה ויראה to give your מעשה המצוות true substance (ד).

Likewise, the only reason the Tanya makes an issue of לבושים versus דיבור ומעשה, בינוני ורשע, צדיק, is to explain what **is** expected and what is **not** expected of us. We are **not** expected to get rid of the יצר הרע and end the battle. We **are** expected, even while we are battling with the יצר הרע, to develop real feelings of love for Hashem. **Although** you may never become a צדיק, you are able to develop similar (or maybe the same) feelings of אהבה ויראה as a צדיק. This explains the mistaken assumption of רבה that he is only a בינוני, when he was a צדיק.

The Tanya starts by developing the Talmudic basis to prove the paramount role of feelings in Yiddishkeit. It challenges the conventional translations of the well-known **titles** רשע, בינוני, צדיק. It reclaims and revives the

original usage of these names and clarifies their **accurate** definition (שם התואר).

In everyday language, even in Halachic language, the **titles** רשע, בינוני, צדיק, are **borrowed** (שם המושאל) to be used as a reference for judging, measuring, and comparing people in terms of מצות ועבירות regarding the practical application of שכר ועונש. It's about **visible status**.

However, we must not lose sight of the **original** meanings of רשע, בינוני, צדיק. These **terms** were **first** coined not to deal with outward behavior of מצות ועבירות, rather to describe (שם התואר) the **inner state** of the person.

They describe different **types** of people. Their state of mind. How much control their נפש האלקית has over their נפש הבהמית, the extent of control their **brain** has over their heart.

A צדיק is one whose נפש האלקית has **full control** over the נפש הבהמית. He does not have to meditate to recall his love for Hashem, to avoid sin. His avoidance of sin comes naturally. Straight from the heart.

A רשע is one whose נפש האלקית does **not have full control** over the נפש הבהמית. Even if he holds himself back, and does not commit a single sin in דיבור ומעשה, מחשבה, his complete avoidance of עבירות is not because **his** נפש האלקית is in control, but it is due to **some other 'external' force**, such as **force** of habit, following orders, self-discipline, faithful to tradition or even a basic dry עול קבלה. None of these reasons involve **feelings**. They don't come from the love that his נשמה has for Hashem. Despite not

קונטרס תהי צדיק

having a single עבירה, he is not a different kind of person. He has not changed, and he is still a רשע. We cannot call him a בפועל רשע. But he remains a רשע בנח (5ה).

A צדיק has **no desire** to sin. A רשע has **some desire** to sin. What is a בינוני?

The Entire Battlefield is in the Brain

The root of בינוני is "בין". **In between** the צדיק and רשע. It does not have an independent definition. It is not a third category, rather a **combination** of רשע וצדיק.

Like a רשע, the בינוני has inside himself a desire to sin. But he engages his brain with thoughts that do not allow his desires to express themselves and bother him.

His entire struggle is in his **head**.

פרק כ"ח: "הן שתי נפשות הנלחמות זו עם זו במוחו של אדם".

Not in his **body**, in the **specific limb** that is about to commit the sin (ו, ז, ח).

All he needs to do, is keep up his **focused thinking** and **memory** concerning his love for Hashem (ט).

This will **condition** him against sinning. In this sense he is like a צדיק. His avoidance of all sin becomes a **given**. Like Shabbos and Kashrus for a Frum Yid, **every sin** is out of the question. Non-negotiable. The temptation remains purely theoretical ("if only it wasn't Shabbos . ."). He has the necessary **feelings** to **stop** him from becoming a רשע (י, ה).

Different Levels, But All About the Degree of Love for Hashem

Within פרקים י"ד there are many different levels. In פרקים י"ד we learn about four levels, from highest to lowest:

1. עובד אלקים בעבודה תמה (המשך פרק ט"ו) - One who contemplates Hashem's greatness to **arouse** a **new love** for Hashem. Usually this happens during Davening (as elaborated in פרקים י"ב וי"ג), leaving over an impression for the rest of the day.

2. עובד אלקים סתם (סוף פרק ט"ו) - One who contemplates Hashem's greatness, but the result is more limited that it only **reveals** the inherent, inherited, hidden **love** for Hashem. This too is most common during Davening, leaving over an impression for the rest of the day.

3. (יא) עובד - also an המבואר בריש פרק י"ד. One who diverts his thoughts from his cravings through **reminding** himself that there is a hidden **love** inside him. He realizes that it is **that same love** which will move **him**, as it **even** moves a קל שבקלים למסור נפשו על קדושת ה'. This calculation takes some time, but it doesn't require Davening.

4. לא עבדו (תחלת פרק ט"ו) - One who does **minimum** contemplation concerning his own love or the love of the קל שבקלים. He just **reminds** himself of the **fact** that he possesses a hidden **love** and that is enough for him, since learning Torah and avoiding temptation suits his studious and cold nature. This realization doesn't require Davening, nor much calculations.

We clearly see that the common denominator of **every** בינוני is that his good behavior results from a **love for Hashem**.

There Is No Difference Between מדרגת הבינוני and מדת הבינוני

There is a **widespread mistaken notion** (יב) that the **מדת** discussed in the beginning of פרק י"ד is a new kind of בינוני that is not mentioned anywhere else in Tanya. This new kind of בינוני is much lower as he does not experience **any inner change of feelings**, unlike all the above mentioned four levels and many other levels discussed in פרקים י"ב וי"ג and in other places, that all have some element of **inner work**.

This interpretation that **מדת הבינוני** is different from the regular **מדרגת הבינוני** may be based on two mistaken דיוקים:

1. The usage of the word **מדת** as opposed to **מדרגת**. **מדה** (which means clothing) refers to **מחשבה דיבור לבושים** of **ומעשה**. This implies that there is **no inner change** regarding feelings of **אהבה ויראה**.
2. It continues "בכל עת ובכל שעה" which sounds like it could be achieved **instantly**, because all he must do is **force** himself to just **do, say** and **think** the right things.

However, this דיוק to differentiate **מדרגת הבינוני** from **מדת** has no basis. It has no reliable source and is **contrary** to many sources (ה) that the **basic criteria** for **every** בינוני, including the בינוני of פרק י"ד, is **one and the**

מנחם מענדל ודבורה לאה שפירא

same. (Furthermore: the בינוני of פרק י"ד is also an עובד אלקים, as explained above, in the third level).

The **fundamental criteria** of **every** בינוני are established in פרק י"ב, where it **starts** to describe everything about the בינוני. It states "שלא עבר עבירה מימיו ולא יעבור לעולם. .", which means, as explained above, that **every** בינוני experiences an inner **transformation** and **conditioning** regarding his rejection of עבירות. Otherwise, he is at the very best a מדת הבינוני **רשע** and not בכח.

As for the two דיוקים:

1. The Rebbe explains that the word מדה in this context refers to **limitations**. מדה is not meant to **lower** the standard of בינוני but to **raise** and **empower every person**. **Despite** the (מדה)limitations of the average person, everyone can reach the high standard of בינוני (יג, יד).
2. The same term "בכל עת ובכל שעה" is used at the beginning of פרק כ"ה when it concludes that reflecting on **everything explained until** פרק כ"ה will arouse the necessary love that will move him to keep all מצוות and avoid all עבירות. "בכל עת ובכל שעה" does not mean **instantly**. It means two things:
 1. **Under any circumstances**. Regardless of the **current** difficulties and נסיונות.
 2. **At any given time** in the day and does not necessarily need the meditation of Shema and Davening, as in the two higher levels discussed in פרק ט"ו.

קונטרס תהי צדיק

But it does take **some time** (יא) to go through the thinking process of "אינני רוצה להיות".

It turns out, that the **difference** between a בינוני and a צדיק is that for a צדיק the love is natural without התבוננות but for the בינוני retaining the love is a full-time occupation, by constantly engaging his mind (ט,ט). The entire battle is in the **brain**. It's a **process**. It's **his** process, not superimposed. The process of the בינוני **starts** while still having עבירות. In fact, **this process** will reduce and eventually stop עבירות.

The reason why it's so important to know that he is different from a צדיק is so that he should realize that he must **maintain** his mindset that is generating אהבה to **retain** his observance of תורה ומצוות.

We are not Disturbed by any Title, Even the Title רשע

It may be **disappointing** to discover that the accurate term צדיק cannot be used as freely and generously as we tend to do in everyday language. However, it's **exciting** to find out that the accurate title רשע is not as terrible, or as insulting, as it sounds in everyday language.

In fact, we need to explain what is wrong with being a רשע. Any kind of רשע, even a רשע בפועל! It is not because being **called** "רשע" doesn't feel so comfortable. It goes much deeper.

פרק י"ד contains the formula one needs to tell himself, to avoid sin:

מנחם מענדל ודבורה לאה שפירא

”אינני רוצה להיות רשע אפילו שעה אחת, כי אינני רוצה להיות מובדל ונפרד
ח”ו מה’ אחד. .”

”כי” is the **key** word! Just being **called** ‘רשע’ is not a sufficient deterrent. I need a much better reason. What bothers me is the fact that I **love** Hashem and I don’t want to be separated. The true (שם התואר) רשע means ‘**lack of love**’, not the actual עבירות.

Avoiding being רשע is not a **goal**, rather a means for an end. “**Because** I love Hashem and want to remain connected”. Likewise, avoiding being a רשע נכח and becoming a בינוני, is not a goal. We are not interested in earning the title and position of בינוני.

We are just thinking about our love for Hashem and **busy developing it further**. We have to keep moving up to remain an עובד אלקים, as explained in פרק ט”ו.

Not afraid becoming A רשע, too busy with the Excitement of צדיק

If the struggle was just about **behaving** (מחשבה דיבור ומעשה) **in accordance** with the יצר טוב or יצר הרע the two forces would just be **voices from outside** talking to us.

We would then be hanging somewhere in between the רשע and צדיק. Struggling to **run away** from the רשע and **catching up** to the צדיק. That would make us real losers. We are working so hard not to be a רשע and still cannot become a צדיק.

קונטרס תהי צדיק

But the struggle is between two **נפשות**. Both are deep **inside** us. Each one wants to be in charge, free to express itself and shape who we are.

The **בינוני** is not a third position, rather a **combination** of **צדיק ורשע** (1,5,6,7,8 זט).

The negative force – the **רשע** nature – inside us, is here to stay. But we do not **react** to the inner **רשע**, by trying to run away. We do not negate the negative. We do not act out of fear of becoming a **רשע**.

Rather we are too busy developing the positive force – the **צדיק** mindset – the love for Hashem that our **נפש האלקית** feels, which depends entirely on how often, how long and how deep we think about Hashem. We avoid sin out of our love for Hashem.

Although we hear the voice of the inner **רשע** we are too busy with the inner **צדיק**. Feeling more and more like the **צדיק**. Constantly adding greater depth and intensity into the **absolute rejection** of sin.

Summary:

- ~ The **רשע** doesn't have enough love to keep him going.
- ~ The **בינוני** has enough love to keep him in on track.
- ~ The **צדיק** has a love that keeps on going on its own.

מעלת ומדרגת הבינוני or עובד אלקים, even with עבירות

בינוני is not a **project**. It is a **process**. Work in progress. It's not something we become. It is a **verb** describing what we are **busy doing**.

One could be called an עובד אלקים through battling over a certain issue, before even becoming a בינוני, as he may still have עבירות.

An example for this would be the case in פרק ט"ו, one who learns more than his רגילות, which requires arousing love for Hashem. This is no conditional to being free of all עבירות.

Perhaps he already enters the category of "מעלת ומדרגת הבינוני" as the Rebbe is מדייק in 'ה) פרק א'.

Furthermore, according to the Rebbe's דיוק, perhaps even doing one מצוה or avoiding one עבירה **out of love for Hashem** one is already included in "מעלת ומדרגת הבינוני".

צדיק – in Hashem's language is very Accessible

We have established that the **reality** of so few בינונים, does not undermine the relevance and effectiveness of Tanya since its objective is not to make us בינונים.

קונטרס תהי צדיק

What about the **reality** that there are so few צדיקים?
How are we able to fulfill the שבועה of תהי צדיק
(1020, יז)?

The שבועה is said in the language of בית דין של מעלה and in the **language of Hashem**. צדיק from **Hashem's perspective** is not limited to either שם המושאל or שם התואר (יח). (4)

(This may be the general message of פרק א' to **expand** the usage of the term צדיק beyond its familiar and popular translation. שם התואר introduced the פרק א'. But there are many more meanings to צדיק. It's not all or nothing, either you are or you are not a צדיק. There are different aspects and levels of צדיק).

When we go beyond our own perspective, and begin to define צדיק from Hashem's perspective, we discover **multiple** meanings and levels of צדיק. As soon as we achieve one of these levels, we have already **fulfilled** the שבועה (1020, יז).

In Hashem's language, one becomes a צדיק, even when one does one of the following . .

כל שכן אם שומר בריתו or שומר בריתו and is ברית מילה has a (10,1170).

י, קדושה ד = 4, 4 = ד times, 90 = ז times daily: recites/responds (1020) (ר"ת צדי"ק) ק = 100 ברכות, קדיש 10 = times.

gives צדקה, (the two words צדיק & צדקה have the same root) (1020).

has רוב זכיות (what we call שם המושאל) (1,42).

מנחם מענדל ודבורה לאה שפירא

(Furthermore: **Any מצוה** one does makes one a צדיק and may be a form of fulfilling the שבועה (ט).

The list is further expanded by accepting that from Hashem's perspective, there are multiple methods of calculating מצות ועבירות. Different people due to different circumstances will require exceptional strength, courage, etc. to keep a certain מצוה or avoid a certain עבירה. The quality and impact of that particular Mitzvah or the avoidance of that particular עבירה will outweigh many shortcomings he may have in other areas of Yiddishkeit (יח).

All these levels of fulfilling Hashem's desire of תהי צדיק, seem quite different. But they are **all connected**. Through achieving a lower level of תהי צדיק we can eventually reach higher levels, until the ultimate level - צדיק בשם התואר (יז, יח).

What connects them all together?

תהי צדיק

The Only True Reality

Hashem's feelings and thoughts that are involved in the process of saying תהי צדיק. Hashem is in touch with the reality about the shortage of צדיקים. But Hashem is also in touch with the **deeper layers** of reality. The natural connection we all have with the many different levels of צדיק.

The purpose of the שבועה is to empower and sensitize the נשמה that enters the body to this truth. To see and feel

קונטרס תהי צדיק

things from Hashem's perspective (21, 97). The full picture. The **past, present and future** of the נשמה.

The Past:

The שבועה **connects** the נשמה that enters the body, with its source, its larger and purer part that remains above and retains its צדיק state. This empowers the person, to remain connected to its source, and tune into **his own** צדיק state. This starts the process, enabling us to first be a צדיק בשם המושאל and then move up to all the higher levels of צדיק (2,3,4 יז).

The Present:

It does not make any sense for a Yid to sin. Deep down every Yid has a desire to be the ultimate צדיק (8ז).

The Future:

Hashem knows that in the end - בל ידח ממנו נדח - every Yid will do full Teshuva, which is out of joy, and will become the ultimate צדיק. Furthermore, it's only a matter of time, before we reach this destination - תהי צדיק in the fullest sense. This knowledge encourages us to speed up the process and get there quicker (7ז, 97).

It Does Not Say "תהי בינוני"

We can now understand the wording "תהי צדיק ואל תהי רשע". Why does it not get to the point and say "תהי בינוני"?

מנחם מענדל ודבורה לאה שפירא

Because our natural state is **not** **בינוני**. The purpose of the שבועה is to connect us and return us to our natural state, which is צדיק.

If the שבועה is meant to keep us busy returning to our natural inner צדיק, why is there a need to add the negative ואל תהי רשע, to avoid being a רשע?

There are two ways to explain the double expression: "אל תהי רשע (א). תהי צדיק ואל תהי רשע" (א). The first emphasizes אל תהי רשע; the second emphasizes תהי צדיק. They are two steps. We need to go through both (א), in the correct order.

To connect to **Hashem's** reality, I first need to **accept** the limitations of **my** reality. How far would I get on my own? I would be struggling with אל תהי רשע.

To see things from Hashem's perspective I need to go through a process of ביטול, accepting that I cannot do anything on my own (ב).

Step one is to understand תהי צדיק ואל תהי רשע on a **basic** level. "Try to be a צדיק, but since chances are that you will not make it, **at the very least**, make sure you are not a רשע". This is the basic acceptance that you can't do it on your own.

As soon as you realize this, you are ready for step two. the second meaning of תהי צדיק ואל תהי רשע, where the emphasis is תהי צדיק.

The focus is on strengthening my connection with the צדיק inside me. To appreciate Hashem's perspective about the importance of the various levels of צדיק listed above. אל תהי רשע is just a reinforcement of תהי צדיק. It is

not a warning “do not become a רשע”, it’s a reassurance that “you will not become a רשע”, because you are too busy moving up the different levels of צדיק.

Furthermore, the only guarantee to avoid becoming a רשע is through working on תהי צדיק.

הלואי בינוני Depressing or Uplifting?

What about the famous saying of Reb Hillel Paritcher “הלואי בינוני”? Does it not sound like our goal and aspiration is to become a בינוני?

A further question: In the very first lines of פרק א', the Alter Rebbe establishes the importance of שמחה versus עצבות.

שמחה is so critical to serving Hashem, that there is no need for the Alter Rebbe to provide a source “עבדו את ה' בשמחה” to prove its importance. Therefore, of the two opening questions, the first question is about a contradiction between two **sources**, a ברייתא and a משנה, But for the second question, which is about reconciling two **feelings**, how to have a שמחה in a way that it does not lead to קלות, he does not quote any source to prove the importance of שמחה. It is a given.

But if learning Tanya brings one to the despairing cry “הלואי בינוני” it is more likely to create עצבות, which reinforces the original question of Tanya, bringing us back to square one (2ח).

Furthermore, Reb Hillel Paritcher would not contradict the very foundation of Tanya, stated on the front page (שער בלאט), that everything discussed in Tanya is קרוב אליך (שער בלאט), and regardless of what appears to be long distance - דרך ארוכה - in the end everyone gets there, and it becomes a דרך קצרה. The Alter Rebbe concludes on the front page - בעזר ה' יתברך - that Hashem helps us (יחז).

Answer: Consistent with the general spirit of פרק א' that terminology needs to be understood in its original context (שם התואר), likewise the פתגם of Reb Hillel Paritcher must be understood in the context it was first expressed.

There are **two accounts** concerning the background of this פתגם.

First account (כב): It was said **before** he became a Chabad Chossid. According to this account this פתגם may not necessarily be a פתגם חב"ד, rather a פתגם פולין.

Reb Hillel grew up as Chernobeler Chossid. He learned the entire week. Every Friday he would go into other Shuls and בתי מדרשים to look in different ספרים for further insights. One Friday, he picked up a Sefer whose title page was missing. He learnt פרק א' and then said, so I'm no longer a צדיק, הלאי I should be a בינוני. The elder Chassidim present took the Sefer away and warned him not to look in it again, explaining that their holy Rebbe has an opposite approach. Reb Hillel later said that they were correct in their suspicions. Had he continued learning it, he would have become a Chabad Chossid. Instead, he became a Chabad Chossid a few years later.

קונטרס תהי צדיק

It was a **reaction** to his evaluation of himself being a צדיק. After learning פרק א' he realized how his assumption was so ridiculous. His **vort** was not an expression of resignation to a dismal future, rather a discovery of his mistaken perception concerning his **past**, thinking that he has already become a צדיק, and now realizing how far off he was in his self-estimation. He was not commenting on how far he is from becoming a בינוני in the **future** and not even how far he is from becoming a צדיק in the future.

Second account (כג): Reb Hillel said it **after** he became a Chossid. He still said this as a **beginner**, as a reaction to learning the **beginning** of Tanya - פרק א' - where it explains how one can lose the בינוני title, with even one moment of ביטול תורה.

עבירות explains what a בינוני is **not**. He cannot have פרק א'. That's only one part. Only פרק י"ב onward fully describes what a בינוני **is**.

Reb Hillel Paritcher did not say this after advancing and studying the later פרקים י"ב, פרק י"ב onward, when you find out the full story of the בינוני. In one way it becomes even more difficult to be a בינוני since it is a spiritual state where sin has no place in his life. On the other hand, it shows how it is possible since it narrows down the struggle to the **brain**.

His reaction after learning פרק א', how far off he was regarding his **certainty** about himself, was **consistent** with the general theme of פרק א', which is to challenge and eliminate accepted notions and long held beliefs about such common titles of צדיק and רשע. But remember

that Tanya is one פרק א'. המשך is just the very beginning of the build-up of Tanya with its single objective to show how it is קרוב אליך הדבר מאד to love Hashem.

An Outsider – But Looking In

Despite the historical origin and context of הלואי בינוני, that it was said in conjunction with פרק א', the Rebbe quotes this פתגם many times, even calling it "פתגם חסידים הראשונים" (כד). The Rebbe makes this פתגם **relevant** even after having learned the **entire Tanya** (יח2).

Perhaps this could be understood, based on the above explanation about the two meanings of תהי צדיק ואל תהי רשע and the need for them both.

Regardless how many times we have learned Tanya, we still must go through the process of ביטול before making progress. We are always like a beginner. Like an **outsider**. Always in middle of the process. הלואי בינוני is always step one. I need to take myself less seriously and accept my limitations, so that I can take Hashem more seriously, and get the **insider's** view, Hashem's definition of צדיק and Hashem's perspective regarding my unlimited potential

If I try to become a צדיק on my own, I won't get very far. However, it doesn't lead to depression, because I switch immediately to observe my tremendous powers as seen from Hashem's perspective, which leads to such שמחה that generates automatically תשובה שלימה transforming all past עבירות into מצוות (יח6).

בינוני Enables One to Be התקשרות and צדיק At The Same Time

Perhaps, Reb Hillel Paritcher himself confirmed his appreciation and joy of discovering the deeper and correct meaning of צדיק ובינוני. Many years later, in the days of the צמח צדק, while teaching a group of חסידים a פרק (פרק א' possibly), he coined the פתגם (כה): "A בינוני is גבול, a צדיק is גבול, but a Rebbe is גבול inside גבול".

If you are busy with yourself, trying to work out your personal status, צדיק or בינוני, then you are either גבול or בלי גבול. But if your only interest is connecting to Hashem, and seeing things from Hashem's perspective, which is through התקשרות to the Rebbe, then these two apparently different levels are not a contradiction. They co-exist. You are a בינוני and at the same time implementing תהי צדיק.

הלואי צדיק!

Hashem's desire that you should be more than just a בינוני, and come as close as possible to a צדיק, is a theme that runs through the entire Chassidus.

Some examples from Tanya:

פרק י"ג explains the highest type of בינוני which is the closest to a צדיק and therefore made רבה, who was a צדיק, think that he was a בינוני. It is one who experiences a level of אהבת ה', which is usually felt during davening, but רבה felt it all day long while learning Torah. The Tanya

concludes describing this ultimate בינוני by quoting: הלואי שיתפלל אדם כל היום כולו. The sobering הלואי בינוני must be matched with an equally **enthusiastic** הלואי צדיק.

In the last part of פרק י"ד we are instructed to use our power of imagination (the source of fantasy) to develop real disgust for objects of temptation, seeing them as vessels full of waste and filth. The same applies to developing a pleasure and joy in doing a Mitzvah. For a צדיק these sensations are genuine. For a בינוני these are a mere fantasy. However, they are real enough, in terms of making the effort to fulfil תהי צדיק (כא). In addition, eventually it becomes "second nature".

Over time the יצר הרע becomes weaker, and the battle easier. In certain areas we can develop a degree of לבי which officially applies only to a צדיק (כו). חלל בקרבי

The end of פרק כ"ז:

"והייתם קדושים, כלומר סופו להיות קדוש ומובדל באמת מהס"א ע"י שמקדשים אותו הרבה מלמעלה, ומסייעים אותו לגרשה מלבו מעט מעט".

Even "הלואי צדיק" is an understatement. We are supposed to demand it. Just like we ask for הרחבה בגשמיות, we ask for הרחבה ברוחניות, to reduce the battle and the נסיונות etc. (כז).

Living Off Our Future Love for Hashem

Taking it a step further. Chassidus enables our minds to absorb many lofty levels of love for Hashem that are

beyond the reach of our hearts. Since we are not able to live up to it, what is the purpose of all this knowledge? Are we pretending to be greater than we really are?

Only when Moshiach comes, will Hashem fully remove our heart of stone. For now, we do **our** part, it is considered **done**. Doing whatever is within our ability right now, by using our maximum brain capacity, is considered as if our hearts are already experiencing all those lofty feelings for Hashem. The final touches are in Hashem's hands. It's just a matter of time before the blockage on our hearts will be removed, and all the great levels of loving Hashem that our minds have absorbed all these years will automatically and instantly permeate our hearts. Everything will fall into place (ח).

Tasting And experiencing Our Future Love for Hashem

Now for the final point. We are already beginning to experience a taste of the future, when there will be no temptation and no struggle, because the truth will be visible. This is because of two reasons:

1. The long and difficult גלות:

All that we have been through over the ages has contributed greatly to our ongoing collective **inner process** of refinement and increased sensitivity to spirituality (ט).

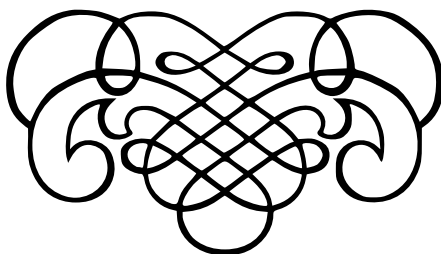
In addition, perhaps the overuse and abuse of temptations makes it look so ugly and highlights the

truth. The appeal of forbidden pleasures has greatly been diminished (ל,כט).

2. A taste of גאולה:

The coming of Moshiach will not be a sudden shock. It's a **process**. A result of our current work. Therefore, our preparation for Moshiach contains within it the atmosphere of Moshiach when sin and temptation will cease to exist (ל).

For these two reasons, we are now able to have the צדיק experience. Some aspects of our Yiddishkeit could be so absolute, to the point that during those moments we do not experience any temptation. It is replaced with an exciting love for Hashem.

הערות ומראי מקומות

א. שיעורים בספר התניא על הקדמה. חסידות מבוארת על הקדמה.

לקו"ש חל"ד נצבים [ב].

לקו"ש חכ"ה ע' 200: "אהבה ויראה זהו התוכן של חלק ראשון שבתניא".

ד"ה וישלח יהושע ה'תשל"ו הערה 18: "שהאהבה ויראה המביאים לעשיית המצוות צ"ל בכל אחד ואחד, ועל אהבה ויראה אלו נאמר

"כי קרוב אליך הדבר מאד"."

ב. נדפס במעינותך אדר תשע"ח (גליון 54)

ג. חסידות מבוארת סוף פרק ט' מציין לסה"מ תרס"ה ע' קלב, וסה"מ תש"ד ע' 153, שמבואר שם דשמץ קצת מעבודה זו של צדיקים גמורים שייך לכל אחד, מצד פנימיות הנפש. וכן מבואר בפרק מ"א "מעט מזעיר חפץ לבו בזה באמת מפני אהבה הטבעית שבלב כל ישראל לעשות כל מה שהוא רצון העליון ב"ה". ובפרק מ"ד "וכשירגיל עצמו כן תמיד [באהבה רבה] ככרא דאשתדל בר אבוי ואימיו" [הרי ההרגל נעשה טבע ...].

ד. כמפורש בפרק ד': "כי האהבה היא שרש כל רמ"ח מצות עשה, וממנה הן נמשכות, ובלעדה אין להן קיום אמיתי, כי המקיימן באמת הוא האוהב את שם ה' וחפץ לדבקה בו באמת ואי אפשר לדבקה בו באמת כי אם בקיום רמ"ח פקודין".

ה. הבינוני שאינו שייך לעבירה לא בעבר ולא בעתיד היא מדת הבינוני של כל אדם בכל עת ובכל שעה.

1. רשימות רבינו על התניא פרק א' "אינו במעלת ומדריגת צדיק". ז"ל: בפיי"ב: "והבינוני ... ולא עבר עבירה מימיו ... ולא נקרא עליו שם רשע אפילו שעה אחת", וא"כ הול"ל עדיפא מיני (פענוח: ש"רוב זכיות", לא רק ש"אינו במעלת ומדריגת צדיק", אלא) שגם בינוני אינו, כיון שיש לו עונות (ונקרא רשע). ולכאורה, גם בלאו הכי צריך לומר – אף שדוחק קצת – בפיי"ב, שהפירוש (פענוח: במ"ש שם ש"לא יעבור לעולם", אף שאי אפשר לדעת כיצד תהי' הנהגתו בעתיד) הוא שהבינוני מצד מצבו עתה לא יעבור לעולם, גם "לא עבר עבירה מימיו" (פענוח: שמצבו עתה כמו שלא עבר עבירה מימיו) שלא נרשם רושם ע"ד עבירה גוררת או עבר ושנה נעשה לו כהיתר וכה"ג. (ועפ"ז) אתי שפיר

מנחם מענדל ודבורה לאה שפירא

גם מש"כ פי"ד – שכל אחד (פענוח: גם מי שעבר עבירה) יכול להיות בינוני בכל עת ובכל שעה. ולכן לא קאמר פה (פענוח: שרוב זכיות אינו במעלת ומדריגת) בינוני (פענוח: כי, אף כשיש עונות גם בינוני (בפועל) אינו, מ"מ "מעלת ומדריגת בינוני" שייכת תמיד בכל אדם, "שכל אדם יכול להיות בינוני בכל עת ובכל שעה", משא"כ מעלת ומדריגת צדיק, "שאינן כל אדם זוכה להיות צדיק ואין לאדם משפט הבחירה בזה כל כך").

2. **אגרות קודש (ח"ד א'מב):** ... שמיד בעלייתו לשם (במוחו) דוחהו בשתי ידיים ומסיח דעתו ואינו מקבלו ברצון, וזה נדבר בכל אדם, שמדת הבינונים היא מדת כל אדם ואחריה כל אדם ימשוך (ואין לזה סתירה מזה שעל פי האמור בתניא שהבינוני לא עבר עבירה מימיו ובפרק י"ד כותב שכל אדם יכול להיות בינוני בכל עת ובכל שעה, כי הענין בזה שהוא שלפי מצבו עתה אינו שייך לעבור עבירה לא בעתיד ולא בעבר . .

3. **אגרות קודש (ח"י ע' שמט - ג'שו):** ...אף מי שעבר עבירה מימיו ושנקרא לו שם רשע פעם אחת בימי חייו יכול להיות בינוני – כן מוכח מתניא ריש פרק י"ד שכל אדם כו' בכל עת ובכל שעה – ומה שכתוב בריש פרק י"ב: "ולא עבר כו' ולא יעבור לעולם – פירוש שמצבו עתה כזה שלא עבר כו' (שאינן כל רושם בנפש כו'). אף שדוחק קצת, ומוכרח גם ממאמר רז"ל שתשובה מועלת לכל, ומוכרח גם מדוד המלך ע"ה שחטא בשניים – כמאמר רז"ל – ועליו נאמר צדיקים יצר טוב שופטן כו' (תניא פרק א').

4. **אגרות קודש (ח"י ט ע' נג-נד ז'פג):** שואל במ"ש בס' תניא קדישא פרק י"ב, והבינוני הוא שלעולם אין הרע גובר כ"כ ולא עבר עבירה מימיו ולא יעבור לעולם וכו', ושואל האם תשובה מאהבה מועילה לענין זה להחשב כאילו לא עבר מעולם.

בגוף שאלתו, מבואר במס' יומא פ"ו סוף ע"א, דתשובה מאהבה עוקר עונו מתחלתו, אבל בהנוגע למ"ש בתניא, יש בזה מקום עיון, שהרי מדגיש שם שלא נקרא עליו שם רשע אפילו רגע אחד כל ימיו, כן מבואר שם בפרק א', ואם אח"כ עשה תשובה נקרא צדיק גמור.

שלכן למרות שדוחק קצת בסגנון, לומד הנני פירוש הנאמר בתניא ריש פרק י"ב, שהכוונה, שמעמד ומצב הבינוני הוא באופן כזה, שאינו שייך לעבירה לא בעתיד ולא בעבר, ואף שאפשר שבעבר הי' במצב אחר, הרי נשתנה בינתים ע"י עבודתו ופעולותיו וכו'.

ועפי"ז מתורץ ג"כ האמור בתניא ר"פ י"ד: שכל אדם יכול להיות בינוני בכל עת ובכל שעה, ז.א. אפילו רשע גמור ביכולת כל האמור שהרי אין לך דבר העומד בפני התשובה, ויכול לשוב באופן כזה שלא יהי' שייך לכל הענינים המנויים בפרק י"ב.

5. שיעורים בספר התניא פרק י"ב – הערת הרבי: הקושיא ידועה. ולפע"ד הפי" – שהבינוני הוא שמצבו (כעת) הוא כזה שמושללת עשית עבירה בעבר או בעתיד (אף שאז נסיונות ומלחמת היצר באופן שונה משל עתה, כי בלאה"כ – הוא עכ"פ רשע בכח, ואין זה בינוני בתכלית, ועיין תניא פ"ל).

6. ביאורים באגה"ת (שיעורים בסה"ת פי"א) (תמצית): המבואר בפרק י"ד ש"כל אדם יכול להיות בינוני בכל עת ובכל שעה" אינו סותר להמבואר בפרק י"ב שבינוני "לא עבר עבירה מימיו", שהפירוש הוא, שעכשיו לאחר עשיית תשובה הוא במצב ש"לא עבר עבירה מימיו", שלא נשאר בו שום רושם מהעבירה. דלפעמים, גם לאחר תשובה נשאר רושם מהעבירות, כמבואר בענין רשע וטוב לו, דנקרא כן גם כשעשה תשובה הראוי' וה' יסלח לו, כיון שהוא במצב כזה ששייך לעבור עוד פעם לעתים רחוקים. ולכן בעל תשובה צ"ל "אי אפשיי", שצריך לשמירה מעולה שלא יחזור לסורו. אבל אפשר לפעול ע"י תשובה, ש"אינו עולה בדעתו לעשות האיסור בפועל ממש ח"ו", שאינו מתאוה להעבירה, וזה מוכיח שלא נשאר בו שום רושם מהרע, והוא במצב ש"לא עבר עבירה מימיו".

7. ד"ה ויהיו חיי שרה ה'תשמ"ה סעיף ג' (תמצית): אף שהבינוני "לא עבר עבירה מימיו" מ"מ "כל אחד יכול להיות בינוני בכל עת ובכל שעה", גם זה שעבר עבירה. ולכאורה אפשר לפרש "לא עבר עבירה מימיו" שעכשיו לאחר שיעשה תשובה הוא במצב ש"לא עבירה מימיו", כי לא נשאר רושם כלל מהעבירה שעשה. אבל מפשטות הלשון, ובפרט שמוסיף "ולא נקרא עליו שם רשע אפילו שעה אחת ורגע אחד כל ימיו" משמע שהפירוש הוא כפשוטו. ו"ל הביאור בזה, שאין מי שיעכב בידו לקיים מצות התשובה, שהיא בשעתא חדא וברגעא חדא, ועיקר ושלמות התשובה הוא תשובה מאהבה, שע"ז נעקר עונו מתחלתו, ונמצא ש"לא עבר עבירה מימיו" כפשוטו.

8. ד"ה שלח ה'תשי"א: ... דעבודת הבינונים היא מדת כל אדם ואחרי' כל אדם ימשוך, דעבודה זו היא במחזו"מ ... וזהו ענין מדת הבינוני שלא עבר עבירה מימיו ולא יעבור לעולם, ולכן ענין זה הוא מדת כל אדם ...

9. שער התשובה לאדמו"ר האמצעי (פרק ו'): "עינא ולבא תרין סרסורי דחטאה כו", "העין רואה והלב חומד", ואם כן הוה ליה למימר תחלה "אחרי עיניכם", שלא ילך אחרי עיניו לראות וממילא לא יהיה הלב חומד, ולמה אמר תחלה "ולא תתורו אחרי לבבכם כו"?"

... הכוונה בזה שלא יתן עצמו לתור ולבקש אחרי מה שלבו אומר לו, והוא שלא ילך אחרי שרירות לבו (בלשון אידיש: ער גיט זיך ניט נאך די הארץ צוא קערין זיך וואש דיא הארץ גילוסט) (תרגום: אינו מוותר ונכנע לליבו, לסור ולפנות אל אשר חומד הלב) ... ואם כן אמר תחלה "אחרי לבבכם", שבודאי קודם הליכתו

מנחם מענדל ודבורה לאה שפירא

במקום טומאה הלב מושכו לשם תחלה, ואחר כך בבואו לאותו מקום – העין רואה ומסתכל ומושך החמדה בלב לעשותו או להרהר וכו', ואז העין קודם ...
... אך לאו ד"לא תתורו" קאי גם על "אחרי עיניכם", והוא, גם בהיות בא לו הרע פתאום בלי המשכת הלב תחלה, יהיה עוצם עיניו מראות ברע ...

ז. הקדמת ר' שמואל גרונום לביאוריו על התניא (תמצית דבריו):

לכאורה הי' צריך להתחיל ספר התניא בפסוק כי קרוב אליך הדבר מאד, לבאר איך הוא קרוב בדרך ארוכה וקצרה, שהרי על זה מיוסד כל ספר התניא, כמ"ש בשער הראשון. אך הענין, דלפני חסידות היתה כל עבודת האדם בחיצוניות, לקיים המצות במחשבה דיבור ומעשה. נקרא חיצוניות לא מפני שאינו עיקר, אלא מצד שהם באברים החיצוניים בלבד. לפי זה, מי שמקיים תו"מ נקרא צדיק, ומי שאינו מקיים נקרא רשע. וכיון שהעבודה גופנית לכן גם ההכרח לעבודה הוא גופנית, דהיינו שכר ועונש כמבואר בספרי מוסר. חסידות חידשה, בלי להוסיף עוד מצות, שתהי' עיקר העבודה בפנימיות. עבודת הנפש.

בכדי לנענע גוף מת, צריך ליקח כל אבר בפני עצמו לנענע אותו, משא"כ כשיש בו חיות, מנענע כל גופו בפעם אחד. שאר ספרי מוסר, הם בדוגמת אדם מת שצריכים לנענע כל אבר בפ"ע, לעורר את האדם לעבודה ע"י השכר ועונש של כל מצוה בפרט, משא"כ חסידות נותנת חיות ונשמה בכל המצוות, וממילא מתנענעים כל האברים ביחד.

ולכן מתחיל התניא בהברייתא משביעים אותו, להוכיח דבלי עבודה פנימית, יש כל אלו הקושיות בנוגע לצדיק בינוני ורשע. ולאחרי שחידש דיש עבודת הנפש, צריכים להבין מהו הנפש, ולכן ממשיך לבאר ב' הנפשות.

ח. מלבי"ם (פ' שלח עה"פ ולא תתורו): "... דעת רבים שהתעוררות חמדת הלב אל העבירה בא מסיבת החושים כמ"ש העין רואה והלב חומד, ואמרו שאין אדם מתאוה אלא ממה שראו עיניו. אמנם חז"ל דייקו ההיפך, כי בצד א' לולא קדמו ציורי התאוה למשול בלבו ... לא היה נפעל ממראה עיניו, ומה שנפעל ממראה עיניו אל התאוה זה אות כי כבר סללו ציורי התאוה מסילה בלבבו מקודם ... העינים הולכים אחר הלב שלולא ציורי התאוה שקננו בלבו לא יתפעל מראות עיניו, וע"כ הקדים ולא תתורו אחרי לבבכם ... והביאו ראי' נגד האומרים שלא יתפעל הלב אל הציורים הרעים רק ע"י שהובילו אותם העינים אל הנפש פנימה דהא גם הסומא יעשה תועבות גדולות אף שלא ראה בעיניו.

ט. ספר המאמרים תרפ"א ע' שכט: "דבבינונים הנה"ב מעלים ומסתיר על הנה"א אמנם הם עובדי הוי' ועוסקים תמיד בעבודת ההתבוננות והתעוררות אהוי"ר".

קונטרס תהי צדיק – הערות ומ"מ

י. ראה לקוטי שיחות חלק כ"ז בהר א' - סעיפים ד' וה'. וראה שם הערה 31: וזוהי עיקר מלחמת הבינוני, לשלוט על הרע שבלב ע"י שמעורר אהבת ה' בלבו (ראה תניא פי"ג (יחב), פט"ו-ט"ז. ועוד).

ובחסידות מבוארת ע' קכט, שעיקר הסיבה שאצל הבינוני מופרך ומושלל בתכלית כל ענין של עשיית חטא הוא מפני שמקשר חב"ד שלו בגדולת ה'.

יא. רשימות רבינו על פרק ט"ו: "שנקראו אוהבי שמו. תילים סט' לז'. פי"ד הביא אוהבי שמך. ולהעיר דבפסוק זה "אוהבי שמו" הוא בנגוד ל"עבדיו" (פענוח: שנזכר לפני"ז ("וזרע עבדיו גו' ואוהבי שמו"), ולכן הביאו כאן כשמדבר בבינוני שאינו צריך למלחמה ו"אינו נקרא עובד כלל"), משא"כ בפרק י"ד דקאי בבינוני שנצרך למלחמה (פענוח: ונקרא "עובד", לא מתאים הפסוק שבו נזכרו "אוהבי שמו" בניגוד ל"עבדיו", ולכן) הביא הפסוק "אוהבי שמך" הנדרש אעובד מאהבה – סוטה לא".

יב. ראה חסידות מבוארת פרק י"ד הערה 3.

יג. ד"ה ואלה המשפטים ה'תשל"ח סעיף ה' (תמצית): "מדת הבינוני היא מדת כל אדם", הבינוני היא לפי ערך ומדידת כל אדם, גם כשישנו מדידה והגבלה, ושייך לומר ענין המדה (מדת), כי יהי מי שיהי מיישראל (כל אדם) הוא בכלל "אתם קרויין אדם" ע"ש אדמה לעליון. ומה שבהפקירא ניחא לי, זהו רק בחיצוניות, אבל מצד פנימיותו הוא "חלק אלוקה ממעל ממש", ו"רוצה הוא לעשות כל המצות כו'" (כפס"ד הרמב"ם), ומצד נשמתו נמשך להיות בינוני, וסופו לעשות תשובה. הרי מצד הפנימיות שלו, הוא תמיד קרוב מאוד להיות בינוני.

יד. רשימת הרבי (מובא בתניא בצירוף מ"מ וכו' ע' רנג): "והנה מדת הבינוני היא מדת כל אדם ואחרי' כל אדם ימשוך". כפשוטו – שלמדה זו שייך וזה מצב כל אדם, ואח"כ מוסיף – שבזה צ"ל עבודת כל אדם – להמשך אחרי מדה זו. ועפ"ז ב' "כל אדם" – פי' שווה.

טו. נקודת התמצית של השיחה דלהלן - הנוגע לענינו: גם בלי חסידות עבודת האדם יכול להיות בשלימות בנוגע לפועל ממש. חסידות חידשה שע"י התבוננות יכול כל אחד לשנות כחותיו הפנימיים – כל משך זמן ההתבוננות - ולהרגיש כמו צדיק.

תורת מנחם, שבועות ה'תש"כ:

צוואת הריב"ש (אות ב'): "שויתי ה' לנגדי תמיד, שויתי לשון השתוות, בכל דבר המאורע הכל שוה אצלו בין בענין שמשבחין [אותו] בני אדם או מבזין אותו, וכן בכל שאר דברים, וכן בכל האכילות בין שאוכל מעדנים בין שאוכל שאר דברים,

מנחם מענדל ודבורה לאה שפירא

הכל ישוה בעיניו כיון שהוסר היצה"ר ממנו מכל וכל. וכל דבר שיארע לו יאמר הלא זה הוא מאתו יתברך, ואם בעיניו הגון וכו', וכל כוונתו לשם שמים, אבל מצד עצמו אין חילוק. וזה מדרגה גדולה מאד".

הענין ד"שויתי" שצריך להיות בשמו"ע, הוא תנאי בתפלה, שישנם כמה תנאים לתפלה, וכמו המקום, הזמן, הלבושים וכו', ואחד התנאים שבתפלה הוא גם הענין ד"שויתי". ולכן פסק הרמב"ם (הל' תפלה פ"ד הט"ו-ז) שאם התפלל בלי הכוונה ד"שויתי" לא יצא ידי חובת תפלה.

אבל הענין ד"שויתי" שצריך להיות בכל היום אינו תנאי בעבודת כל היום, שהרי פשוט הדבר שגם כשעובד עבודתו באמירת הברכות, הנחת תפילין וכו', בלי הענין ד"שויתי", יצא ידי חובתו, אלא שאין זה מצוה מן המובחר, לפי שהוא ענין הנוגע להאדם, ויש בזה ג' מדריגות:

א. "שויתי הוי' לנגדי תמיד", המבואר בהתחלת השו"ע, קודם אמירת "מודה אני". מזה מובן שזוהי מדריגה תחתונה בעבודת האדם.

ב. בשו"ע שם, ש"הוא כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים אשר הולכים לפני האלקים". מזה מובן שזוהי מדריגה נעלית בעבודה.

ג. הענין ד"שויתי" המבואר בצוואת הריב"ש.

החילוק ביניהם:

אופן א': עבודת הבינוני, שהיא בנוגע למחשבה דיבור ומעשה, שבפועל קם משנתו ואומר מודה אני וכו', דהיינו "שויתי" שבפועל.

אופן ב': עבודת הצדיק, שגם כחותיו הפנימיים הם בהשתוות, שכל הרצון והתענוג שלו באלקות, והתענוג של ה' הוא התענוג שלו.

אופן ג': המבואר בצוואת הריב"ש, הוא לא רק בנוגע לפועל, אלא גם שינוי בכחות פנימיים, אבל לא רק לצדיקים, אלא שייך לכל ישראל, ככל הוראות הבעש"ט.

ביאור: הוראת תורת החסידות לכל ישראל, להתבונן איך שהקב"ה מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית בכל רגע ורגע, וממילא מרגיש בנפשו ונתאמת אצלו אשר כח הרצון והתענוג שלו מתהווים בכל רגע ורגע מאין ואפס המוחלט ע"י הכח האלקי, וממילא לא ירצה בשום דבר, שהיא היפך האלקות.

ענין זה אינו מדריגת צדיק כלל, כי, מדריגת צדיק הוא שבאמת שינה את הכחות שלו עד שאין לו שום מציאות לעצמו כלל, משא"כ כאן מדובר אודות מעמד ומצב שבעצם הוא מציאות לעצמו, ומצד עצם כחותיו יכול לרצות גם ההיפך ח"ו, אלא שע"י התבוננות מרגיש איך שנתהווה מאין, ואינו רוצה בשום דבר, וגם כחותיו הפנימיים – לפי שעה עכ"פ – הם בהשתוות. אבל, צריך להתבוננות בכל

קונטרס תהי צדיק – הערות ומ"מ

רגע, וכשיופסק אצלו הרגש זה אפשר שירצה בהיפך, מאחר שהרע אצלו בתקפו.

סיפור: הבעש"ט כותב לר' אדם בעל-שם הטעם שאינו רוצה להתגלות, כי אינו רוצה במחלוקת כו', וגם מה חסר לו בהיותו בהתבודדות כשלומד תורה עם רבו הידוע. ור' אדם כתב לו, הרי כן הוא רצון הבורא, ובמילא מה איכפת לי' והיינו, שבמכתבו זה פעל ר' אדם אצל הבעש"ט את ענין ההשתוות, שהכל יהי' בהשוואה אצלו, ולא יהי' נוגע לו שום דבר, כי אם להשלים את הכוונה העליונה.

מתוך סגנון המכתבים מוכח שהתגלות הבעש"ט לא הי' בדרך קב"ע וכפי', כי אם, שחביירו הצדיקים הנסתרים פעלו אצלו שירצה להתגלות, כי, הגם שגדלה מעלת הבדידות, ובפרט שע"י ההתגלות יצטרך למחלוקת כו', מ"מ, בשמעו שזהו רצון הבורא, הרי נעשה כן רצונו. והיינו שענין ההשתוות אצלו הי' גם בכח הרצון והתענוג, שנעשה רצונו כפי רצון העליון.

טז. קיצורים והערות על התניא להצמח צדק:

1. ע' מא: "להבין הקושיא הנזכרת בתחלת ספר התניא על משארז"ל הי' בעיניך כרשע, שאם יהי' בעיניו כרשע הרי יבוא לידי עצבות על היותו מורד ברבונו, וידוע דעצבות הוא רע מאד בעבודת ה', ואדרבא עיקר העבודה צ"ל בשמחה דוקא . . ותוכן התירוץ ע"ז אינו מובן כ"כ מתוך ספר התניא מחמת אריכות העיני . .

2. ויובן בהקדים ענין העונשין שמענישין למעלה שאינו כ"א על מעשים בפועל ממש דוקא ולא על העבודה שבלב ... תכלית התהוות היש הוא כדי שיהי' בטל אל המלך ... וזהו נקרא קבלת עול מלכות שמים ... על זה יש עונש מלמעלה, שאם אין היראה בשלימות כדבעי ... משא"כ על מדת האהבה שגם אם אינו אוהב את ה' ית' מקירות לבו אין מענישים ע"ז, והטעם כי הרי העונש הוא ממדת מלכות ית', כי דינא דמלכותא דינא, ואין עונש רק על המורד במלך, ולכן מה שאינו אוהב את המלך לא נקרא מרידה כלל, עד"מ במלך בשר ודם, שגם אם אין אנשי מקום פלוני אוהבים אותו אינם נקראים מורדים במלך מחמת זה, ובלבד שמוראו עליהם, ולא שייך על זה עונש כלל. ורק זה גופא מה שאינו נכנס לפנים זהו עונשו, משא"כ כשמסיר ממנו היראה עד שניכר שאין מורא המלך מוטלת עליו נקרא מורד במלך ... ולא יתכן מרידה אלא ע"י העדר היראה חיצונית שהוא דבר הניכר, אבל מה שבפנימיות אינו ניכר ...

3. ובזה יובן טעם לגודל העונש על ביטול ת"ת ... שבעסקו בתורה הרי זה עצמו הוא כמו בחינת ביטול, והוא פטור אז מביטול ויראה שצ"ל בו בתמידות ... הן מקרא והן משנה הכל הוא חכמתו ית', וכשקורא ושונה בזה הוא ... בחינת ביטול בשכל שמייגע שכלו לא לו אלא מתחכם בחכמת ה' ... ולכן בשעת עסק התורה פטור מן היראה והביטול שצ"ל בו כל שעה ורגע ... משא"כ מיד כשאינו עוסק בתורה, הרי בכל מה שעוסק ובכל מה שמתחכם וזלת חכמתו ית' הוא דבר

מנחם מענדל ודבורה לאה שפירא

שלגרמי, והרי הוא בחינת יש בשעת מעשה, וא"כ צ"ל בו בחינת הביטול להיות ירא ובטל למלך, בל יהי מורד במלך ח"ו, ודבר זה הוא קשה מאד להיות נשמר אפילו רגע א' מן הביטול, שכשיפסיק אפילו רגע אחד מן הביטול נקרא מורד במלך באותו רגע, ויש עליו משפט עונש ...

4. ומחמת זה אמרו רז"ל הי' בעיניך כרשע, ואפילו כל העולם כולו אומרים לך צדיק אתה, כי פשיטא שאינך יוצא ידי חובת יראה כדבעי, וא"כ הרי אתה מורד במלכות באותה שעה וזהו כרשע כו'.

5. ואעפ"כ אינך צ"ל מזה בעצבות ח"ו, ולא מצד קלות, דהיינו שאע"פ שהוא כרשע אין הדבר שקול בעיניו להצטער ע"ז, אלא אדרבא כי באמת יש לו מרירות מזה, רק שאעפ"כ הוא שמח וטוב לב מצד יתרון תגבורת השמחה מצד אחר, שאזי בטלה היא המרירות שצ"ל מצד חסרון עבודתו, וכאין ואפס הוא נחשב מחמת גודל השמחה מאותו הדבר עד מאד.

6. אף גם ... וידע שיקבל עונש מחמת זה ... ואמנם ענין הגיהנם ידוע שאינו בבחינת נקמה ח"ו רק שהוא מצרף את הנפש ... ואחר שתצרף הנפש ותהי' נקי' מכל סיג הנעשים ע"י העוונות ר"ל ... אזי תבוא הנפש האלקית להשתעשע בגן עדן ולהנות מזיו השכינה ... כדאי המה כל יסורי גיהנם נגד קורח רוח אפילו שעה אחת בג"ע שהוא תענוג עצום נפלא מאד.

7. ואמנם נודע ג"כ מאמר רז"ל יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעוה"ז מכל חיי העוה"ב ... ומזה באה השמחה הגדולה מאד, כי הרי כל הגילוי אלקות שבג"ע ... אשר גם בשביל קבלת קורח רוח שעה אחת בו כדאי המה כל יסורי גיהנם ... אינך אלא מבחינת זיו בלב ממנו ית', ונקרא זיו השכינה, משא"כ מעשים טובים שבעוה"ז שהן כל המצוות שנתנו לנו ציצית התפילין כו' הרי בהם וע"י ממשיכים עצמות א"ס ב"ה ... שהוא תענוג עצום ונפלא בבחינת א"ס ממש שאין כל התענוגים דג"ע ערוך אליו כלל וכלל ...

8. בהתבוננות זו יבוא לידי שמחה גדולה ועצומה ... וזהו הנקרא שמחה של מצוה שהוא עיקר עבודת האדם ... ולכן אף שיהי' בעיניו כרשע ... אעפ"כ יהי' שמח ... שמחה תקיעא בלבאי מסטרא דא, ואינם תרתי דסתרין כלל.

9. ע' סו: ... נותנים בהנשמה כח לשלוט על היצירה"ר ... הכח שיקיים השבועה להיות תהי צדיק ... כיון שסוף סוף מוכרח להיות כן, לכן ע"י ישתדל יותר לקיים השבועה.

10. ע' סז: ויש להקשות איך משביעין אותו דבר שאי אפשר לעמוד בו. וי"ל דהא כתיב ועמך כולם צדיקים, והקשה הזהר דהוא כמה רשעים יש בישראל ואיך כולם צדיקים, ותירץ שע"י הברית מילה זהו שנכנס במדרגת וצדיק יסוד עולם, ולכן אם שומר בריתו אע"פ שעובר עבירות נקרא צדיק בבחינה זו. וא"כ בקיום השבועה די בכך, ואינו נקרא עובר לגמרי על השבועה. ואעפ"כ המכוון שיהי'

קונטרס תהי צדיק – הערות ומ"מ

צדיק לגמרי. גם תהי צדיק ע"ד פתחו שערים ויבוא גוי צדיק שומר אמונים, צ' פעמים אמנן ד' קדושות מאה ברכות כו'. גם כפשוטו, צדיק הוא בעל צדקה כו'.

11. הוספות ע' קעא: ... דע"י מצות מילה ... וכש"כ אם שומר בריתו ...

יז. תורת מנחם, ד"ה פדה בשלום, י"ט כסלו ה'תש"כ:

1. סעיף ג': איך יכולים להשביע כל אחד תהי צדיק, הרי אמרו רז"ל ראה הקב"ה בצדיקים שהם מועטים (כמובא בתניא בהמשך הדברים), ובהכרח לומר שהכוונה בשבועה תהי צדיק היא רק לתואר צדיק בשייכות לקיום התומ"צ, לענין שכר ועונש, לפי שנדון אחר רובו ומקרי צדיק בדינו מאחר שזוכה בדין.

אך עפ"ז אינו מובן מהו הצורך בכך שמשביעין אותו, הרי בלאה"כ מצווה על זה ממתן תורה. ועכצ"ל, שהענין שמשביעין אותו תהי צדיק מוסיף משהו על הציווי דמ"ת, ומהו הענין בזה.

2. סעיף ו' (תמצית): משביעין אותו מלשון שובע, מושבע בכל טוב, שנמשך להנשמה המלובשת בגוף ונה"ב מבחינת המזל שבנשמה ועיקר הנשמה, כפי שהיא במעמד ומצב דטהורה היא.

3. סעיף ז' (תמצית): ועפ"ז יש לבאר הענין דמשביעין אותו תהי צדיק ואל תהי רשע. אע"פ שראה הקב"ה בצדיקים שהם מועטים, שהרי צדיק אמיתי מואס ברע בתכלית, שזהו הדרגא דמקור ומזל הנשמה שבבחינת טהורה היא, שאינה שייכת כלל להמדידות והגבלות העולם, אעפ"כ משביעין אותו, כל אחד ואחד מישראל, שמשפיעים בו שובע מבחינת (תהי) צדיק שבו, שזהו מזל ומקור הנשמה, שיומשך גם בהנשמה כפי שנתלבשה בגוף ונפש הבהמית, לפעול ואל תהי רשע.

4. המשך סעיף ז': ועל ידי זה פועלים בכל אחד מישראל ההנהגה דתהי צדיק, בשם המושאל כו' לפי שנדון אחר רובו כו'.

5. המשך סעיף ז': יתירה מזו, הענין דתהי צדיק ישנו אפילו אצל אלו שבמשך ימי חייהם נתברר שלא זו בלבד שאינם במדריגת צדיק, אלא אינם אפילו במדריגת בינוני, אלא למטה מזה כו'.

כדאיתא בזה ע"פ ועמך כולם צדיקים, וכי כולהו ישראל צדיקי נינהו, והא כמה חייבין אית בהו בישראל כו', ומבאר שענין זה הוא מצד הכניסה בבריתו של אברהם אבינו, דכד אתגזרו עאלו בהאי חולקא טבא דקוב"ה דכתיב וצדיק יסוד עולם. (ברית מילה, ברית עולם, שהיא במדת היסוד שנקרא צדיק), ולכן ודאי כולם צדיקים.

6. המשך סעיף ז': אמנם, כיון שהענין דמשביעין אותו תהי צדיק כולל גם תכלית העילוי במדריגת צדיק, הנה על ידי זה שישנו הענין דעמך כולם צדיקים מצד הברית מילה, שנכנס בכריתת ברית עם הקב"ה באופן שלא תשכח אהבתם, אזי

מנחם מענדל ודבורה לאה שפירא

הקב"ה עוזרו, שמבלי הבט על המעמד ומצב שנמצא בו, הנה לא ידח ממנו נדח, וכיון שהוא מקושר למעלה, הרי סוף כל סוף שלעפס מען אים ארויס, שלא זו בלבד שיקיים את הציווי אל תהי רשע, אלא שיקיים גם את הציווי תהי צדיק, ועד לאמיתת שם התואר צדיק, כמבואר בתניא.

7. סעיף ח' (תמצית): עוד ענין בתועלת השבועה בפשטות הענינים. כיון שיודעים בוודאות שסוף כל סוף לא ידח ממנו נדח, הרי זה פועל שהעבודה תהי' בנקל יותר. כפי שרואים במוחש במלחמה למטה, שכאשר יודעים ובטוחים שסוף כל סוף ינצחו, הרי זה פועל שהנצחון תהי' בנקל יותר ובהקדם יותר.

8. סעיף ט' (תמצית): ובזה יובן מאמר הזהר ע"פ ונפש כי תחטא, תוהא. דמבואר, שזהו מצד יחידה שבנפש. ביחד עם זה, אין מקרא יוצא מידי פשוטו, דקאי על כל אחד ואחד מישראל, כיון שזהו תמיהה גדולה אצל יחידה שבנפש, פועלת היא גם בהנשמה כפי שהיא מלובשת בגוף.

יח. תורת מנחם, י"א אייר ה'תשמ"ח (תמצית מההקלטה):

1. כל אחד צריך ללמוד תניא, ולהתנהג בהתאם להמבואר בתניא, באופן המבואר בשער בלאט, שזהו "קרוב אליך הדבר מאד", ואף שישנם חילוקים "בדרך ארוכה", אם זה יותר ארוך או פחות ארוך, לבסוף כולם מגיעים ב"דרך קצרה", כיון שזהו "בעזר ה' יתברך".

2. **וקשה מאד** ("א שטורעמדיגע קשיא"): בהתחלת התניא, פרק א' מקשה שאם יפרש "היה בעיניך כרשע" כפשוטו יפול בעצבות או יבא לידי קלות. וכדי לתרץ זה מאריך נ"ג פרקים (או מאריך עכ"פ עד התחלת התירוץ בפרקים י"ג וי"ד וכיו"ב).

ולאחרי כל זה, איך מכריזים: "הלואי בינוני"? איפה יש לנו כאן הסגולה נגד עצבות וקלות?

3. **וביותר קשה**: הרי "משביעים אותו תהי צדיק ואל תהי רשע", ואע"פ שאין כל אדם זוכה לזה, עכ"פ "אל תהי רשע". ואעפ"כ הסברת עבודת הבינוני מביא לידי צעקה: "הלואי בינוני".

4. **תירוץ**: כתב הרמב"ם (הל' שבועות פ"ב הט"ז): "כשמשיביעין הדיינין אומרים לו, לא על דעתך אנו משיביעים אותך, אלא על דעתנו". והרי ב"ד של מעלה, והקב"ה בעצמו, משיביעים אותו "תהי צדיק ואל תהי רשע", באופן של חסד (לגבי ב"ד של מטה), ולכן בב"ד של מעלה מועילה תשובה, כידוע תשובת הנודע ביהודה (סל"ה), והם משיביעים על דעתם, שבודאי יודעים ב"ד של מעלה המעמד ומצב של כל אחד בשעה שמקיים מצוה או בשעה שנכשל בחטא ח"ו (או עכ"פ חסרון), והרי פסק הרמב"ם (הל' תשובה פ"ג ה"ב) שזכיות והיפך הזכיות אינן נימנות לפי מספר המצוות, אלא מתחשבים באיכות המצוה, או

קונטרס תהי צדיק – הערות ומ"מ

באיכות ומעמד המצב היהודי, עד כדי כך שיש מצוה שנראה קלה, ואעפ"כ פועלת עולם ומלואו, דהיינו ריבוי גדול לגבי כמה ענינים הפכיים.

5. **וכן בעניננו**: מצד אחד, הרי ידיעתו וחשבון צדק בנפשו מביאו לידי מסקנא, "הלואי בינוני". אבל, **ביחד עם זה**, אל יפול לבו בקרבו, וצריך לעבוד ה' בשמחה ובטוב לבב דוקא.

6. **קשיא**: איך אפשר ב' דברים אלו ביחד?

תירוץ: כיון שעובד ה' מתוך שמחה, הרי זה תשובה שלימה, ופועל בב"ד שהשביעוהו **למפרע**, כיון שבא לידי מעשה, שזדונות נעשו לו זכיות ממש, שפועל שמחה וטוב לבב ברוחניות, וגם שמחה וטוב לבב בגשמיות.

יט. **ספר המאמרים תרנ"ד** ד"ה מי יתנך כאח לי, ע' קה: לכאורה צדיק הוא מלשון צדיק שהוא זכאי כמו שת"א צדיק זכאי, ולמה יקראו מי שמקיים תומ"צ בשם צדיק ... כל המצות נק' בשם צדקה וכמ"ש וצדקה תהי' לנו כי נשמור לעשות את כל המצוה הזאת ... ולמה יקראו כל המצות כמו תפילין וציצית בשם צדקה ... אך הנה נודע כי ענין הצדקה לתת לעני דלית ליי מגרמי' כלום ... כמו כן מה שמרום וקדוש אשכון את דכא זהו ממש כענין הצדקה.

כ. **תורת מנחם**, ש"פ שלח, ה'תשכ"ו: "ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו", בחי' רוח מנשמה כזו שאצלה אין זה ענין של נסיון, שהיתה אצלו בבחי' עיבור (ע"ד המבואר בתניא בנוגע לבינוני, שיכול להיות ש"יזכה לבחי' רוח משרש איזה צדיק שתתעבר בו ..."), שזוהי נתינת כח מיוחדת מלמעלה. אף כדי שתהי' בו "רוח אחרת", הוצרך תחילה להשתטח על קברי אבות, והיינו, שלא סמך על עצמו, אלא על זכות אבות, ולא באופן שבא אל האבות ואמר "אני הוא פלוני ...", אלא באופן של השתטחות, פישוט ידים ורגלים, שזהו ענין הביטול, שנתבטל ממציאיותו לגמרי. ועי"ז פעל שלא יכשל בחטא המרגלים, ועד שנעשה בעה"ב על חברון, המקום שבו הלך להשתטח.

כא. מהו העיקר "תהי צדיק" או "אל תהי רשע"?

1. **לקו"ש ח"י וישב**, בערה 33: וי"ל שב' פי' בלשון "מעלין בקודש ואין מורידין": (א) מעלין ועכ"פ אין מורידין, (ב) מעלין (וכופל – לחזק הציווי **דמעלין**) ואין מורידין וע"ד ב' הפי' במשביעין אותו תהי צדיק ואל תהי רשע (ראה תניא פי"ד, קיצורים והערות לתניא ע' סז: די בכך כו'. וראה ג"כ זח"א רלג,ב).

פענוח ההערה בדרך אפשר:

מביא ב' פירושים ב"מעלין בקודש ואין מורידין". פירוש א' - להפריד בין ב' החלקים, שמדברים על ב' קצוות, המקסימום (לכתחילה) והמינימום (בדיעבד).

מנחם מענדל ודבורה לאה שפירא

פירוש ב' - לא רק שאינם ב' קצוות אלא חלק ב' "ולא מורידין" מסייע לחלק א' "מעלין בקודש".

וקשה, בנוגע ל"תהי צדיק ואל תהי רשע" הרי מפורש בתניא כפירוש הא', תהי צדיק ועכ"פ אל תהי רשע, ואיפה רואים פירוש הב'? ואילו פירוש הצ"צ נראה פירוש ג', שב' החלקים היינו הך, לא קצוות וגם לא מסייעים, אלא ענין אחד שנכפל לשם חיזוק. (כעין הכרעה בין שני הפירושים שבהשיחה).

ויש לבאר, דבתניא פ"ד, לאחר שמתרץ כפל הלשון "תהי צדיק ואל תהי רשע", מוסיף לבאר "אך אעפ"כ צריך לקבוע לו עתים גם כן לשית עצות בנפשו להיות מואס ברע... וההפך להתענג ולשמוח בה' ע"י התבוננות בגדולת א"ס ב"ה כפי יכולתו אף שידוע בנפשו שלא יגיע למדרגה זו באמת לאמיתו כי אם בדמיונות אעפ"כ הוא יעשה את שלו לקיים את השבועה שמשביעים תהי צדיק וה' יעשה הטוב בעיניו".

בפשטות, בהוספת עצת חז"ל לא בא אדה"ז לפרש כי השבועה מצד עצמה מחייבת אותנו לקיים עצת חז"ל זו. שהרי כבר יישב לשון השבועה "תהי צדיק" שאולי יש לו נשמה של צדיק וממילא מחויב להשתדל להוציאו מן הכח אל הפועל. אבל אין בעצם חיוב להתדמות לצדיק.

אלא, כל כוונתו בהוספת עצת חז"ל ליתן תוספת ביאור להשבועה "תהי צדיק", דכיון דבין כך, ולא מחמת השבועה, מוטל עליו החיוב לקיים עצת חז"ל זו, בדרך ממילא יוצא, דיש אפשרויות להגיע למדרגת צדיק ע"י עבודתו, גם אם לא נולד בנשמת צדיק, ולפי זה יומתק ביותר לשון השבועה תהי צדיק, שזה תלוי קצת גם בעבודתו. אבל אין זה מטרת השבועה, וגם לא מטרת העבודה, להיות צדיק, אלא זהו מתנה מלמעלה.

אך, הצ"צ לתרץ קושייתו איך משביעים אותו בדבר שא"א לעמוד בו, מחדש בהבנת תוכן השבועה, דלעולם יש מטרה להיות צדיק. אלא שבצדיק גופא יש ב' שלבים, א' ליכנס למדרגת צדיק ע"י ברית מילה, ב' "שיהי' צדיק לגמרי".

2. ביסוד ביאור הצ"צ, אפשר לפרש ג"כ כוונת התניא באופן אחר מהנ"ל. דלעולם, אדמו"ר הזקן אינו מסתפק בתירוצו הא', ולכן ממשיך ליתן ביאור ב' בלשון השבועה. לפי ביאור זה כל השבועה שייכת לכל אדם. "תהי צדיק" מחייב לקיים עצה זו, ולא רק בתורת "עצה טובה קמ"ל", דאם אינו מתבונן בתענוגי עוה"ז שהם חמת מלא צואה כו' יכשל בעבירות. לפי זה, ביאור הב' הוא להיפך מביאור הא'. לפי ביאור הב' הדגשת השבועה באופן של "לכתחילה" היא "תהי צדיק".

3. מיוסד על חידוש הצ"צ בהבנת דברי התניא, דתהי צדיק שייך לכל אחד בפועל, מחדש הרבי בהערה זו ד"אל תהי רשע" אינו משפט וציווי בפני עצמו להיות בינוני, אלא הוא תוספת חיזוק וטעם לציווי הראשון להתנהג ולהרגיש כמו צדיק. דהזיהיות מלהיות רשע דורשת עבודה כזו להתדמות לצדיק במיאוס

קונטרס תהי צדיק – הערות ומ"מ

בתענוגי עוה"ז. או כמו שמבואר בהערות יז ויח, דע"י קיום "תהי צדיק" בענינים מסויימים סוף סוף יפסיק לגמרי מלהיות רשע. וזהו ע"ד פירוש הב' במעלין בקודש, דיש כאן רק הוראה אחד, מעלין בקודש, ואילו אין מורידין הוא רק חיזוק וטעם, דאם אינו מעלה הוא יורד.

4. לקו"ש ח"ט האזינו א ע' 206-207 מסביר שהמבואר בכתבי האריז"ל "כל מי שאינו בוכה בעשי"ת אין נשמתו שלימה", שייך הן לצדיק והן לבינוני, ועל זה כתב בהערה 29: "אין להקשות גם בנוגע לבינוני, מכיון שאין זה תלוי בבחירתו – מהו ענין התשובה? – שהרי כתב בתניא פי"ד: "ואין לאדם משפט הבחירה בזה כל כך", וממשיך: אף כו' אעפ"כ וכו' ותתקיים בו באמת השבועה שמשביעים אותו תהי צדיק".

מהערה זו משמע שפירוש הב' בתניא - שמהווה היסוד לביאורי הצ"צ ורבינו - היא השלמה לפירוש הא', ולכן צריכים שניהם יחד, שהרי בעודו בפירוש הא' כבר מרמז לפירוש הב', וכותב "כל כך", שלפי הערת רבינו, שייכת לפירוש הב' (ואפשר גם היסוד והראי' דכיון שיש קצת בחירה ממילא יש חיוב), ד"תהי צדיק" שייך לכל א', למאוס ברע כו'.

כב. הסיפור בפנים מובא בספר סיפורים באנגלית ע"י הרב ש.ב. שיחי' אבצן על ר' הלל פאריטשער ע' 4-3

ויש סיפור דומה בבית רבי חלק ב' פרק ח', והובא ב'מספרים תניא' על פרק א'. וז"ל: הרב הצדיק רבי הלל מפאריטש התפרסם כבר בילדותו כעילוי גדול, והיה מכונה 'העילוי מחומוץ'. בתחילה הסתופף בצילו של הרב הקדוש רבי מרדכי מצ'רנוביל, והיה שותה בצמא את דברי קדשו, עד שהגיע לידי ספר התניא ונפקחו עיניו לראות את האור כי טוב הגנוז בו כי טוב הוא. אז כלתה נפשו ללימוד החסידות. ר' הלל סיפר שבתחילה היה לומד נגלה עם חברותא כל השבוע, ובשבת קודש, לעת קבלת שבת, היו שניהם מתעטפים בטליתות ולומדים קבלה כל השבת. בקשר לכך התבטא ר' הלל: "שנינו חשבנו שאנחנו צדיקים גמורים, עד שהגיע לידינו ספר התניא, וראינו שאפילו לדרגת 'בינוני' לא הגענו. אז הסרנו את הטליתות ופתחנו את הדלת הסגורה". בפולין התפשט עקב כך הפתגם: "צדיק וודאי שלא, הלוואי בינוני!"

כג. הובא בשיעורים בספר התניא סוף פרק א'

כד. תורת מנחם, ד"ה ואלה המשפטים ה'תשל"ח, סעיף ה'

כה. אוצר סיפורי חב"ד חלק י"ז עמוד 348. הובא ב'מספרים תניא' בפרק א'.

כו. תורת מנחם, ש"פ ויגש ז' טבת ה'תשכ"ט אות יז (תמצית):

מנחם מענדל ודבורה לאה שפירא

קשיא: לשלול "נהמא דכיסופא" מספיק לברוא יצה"ר קטן, ולמה ברא יצה"ר גדול וחזק כ"כ? **תירוץ:** כדי שהיצ"ט יוכל לעוף למעלה ביותר, צריך ריבוי כמות של התנגדות מצד היצה"ר, וככל שמבטל יצה"ר גדול יותר, תהי' העלי' למעלה יותר.

קשיא: כיצד מתמודדים עם היצה"ר למרות הקושי שבדבר? **תירוץ:** בעבודת ה', יש בכללות ג' מדריגות:

א' – אתכפיא: שמתעסק תמיד עם היצה"ר. הכפי' היא רק לפי שעה, שבשעה זו מתאפק ואינו מוותר ליצה"ר, אבל חושב לעצמו שברגע שהקב"ה יהי' עסוק ברקיע השביעי "יחטוף" ויוותר ליצה"ר. **ב' – אתהפכא.**

ג' – דרגא ממוצעת – "הרגו בתענית": כשמגיע לדרגא שבענין מסויים אין לו יצה"ר שהרגו בתענית, משליך חלק מהיצה"ר, דהיינו את הענין שבו עבד עבודתו, ונעשה קל יותר להתעסק עם חלק אחר של היצה"ר בענין אחר, והעלי' תהי' בקלות יותר.

דוגמא: סדר החינוך מלמטה למעלה. מבטיחים לקטן עבוד התמדתו בלימודים, דברים שהם בערך הבנתו והנאתו, כמו שכר, צעצועים כו', ומפחידים אותו בעונש. ומזמן לזמן הנאתו מתעלית לדברים רוחניים יותר, עד שלומד "לשמה". בכל פעם שמתעלה לדרגא נעלית יותר משליך את ההנאה החומרית הקודמת שהשתמש בה לצורך העבודה. ואין זה סותר לתורת הבעש"ט שהעבודה עם ה"חומר" שהוא "שונאך" צ"ל באופן ד"עזוב תעזוב עמו", דזהו בחומר הגוף. אבל היצה"ר צריך להשליכו.

כז. תורת מנחם, ש"פ בהר-בחוקותי ה'תשכ"ו (תמצית):

"ונתתי שלום בארץ". רש"י: "שמא תאמרו הרי מאכל והרי משתה, אם אין שלום אין כלום, ת"ל אחר כל זאת ונתתי שלום בארץ, מכאן שהשלום שקול כנגד הכל, וכן הוא אומר עושה שלום ובורא את הכל".

קשיא: למה אינו משתמש בלשון הפסוק "ואכלתם לחמכם" או "דיש" ו"בציר".

ביאור בפנימיות הענינים: באכילה נשאר המזון במקום אחד, ופעולת השתי' היא להוליך את המזון מהמקום המרכזי לכל רמ"ח אברי הגוף. אכילה קאי על לימוד התורה (ותורתך בתוך מעי), שמצד עצמו יכול להיות באופן שישאר במוח האדם, כמו המזון שנשאר במקומו, ועל ידי המצוות בא הלימוד במעשה בפועל. (ובזה גופא "משתה" היינו שתיית יין "המשמח אלקים ואנשים" שזה מורה על גילוי אלקות).

ועל זה טוענים: "אם אין שלום אין כלום". מהו התועלת בלימוד התורה ובקיום המצוות, אם "אין שלום" בין נה"א לנה"ב, שירא תמיד מהיצה"ר, ואינו יכול להיפטר ממנו.

קונטרס תהי צדיק – הערות ומ"מ

גם כשהוא בדרגת הבינוני שמיד שנופל במוחו הרהור רע, דוחהו בשתי ידיים, אבל היתכן שלאחרי ריבוי שנים של יגיעה במלחמת היצר, לא נפטר ממנו עדיין. וכל זמן שחסרה לו השלימות של מדריגת צדיק, אין לו אפילו "מחצה" "שליש" או "רביע", אלא "אין כלום", כיון ש"מהותו ועצמותו של הרע הוא בתקפו ובגבורתו ... כתולדתו (ש"עיר פרא אדם יולד") ... ואדרבה נתחזק יותר בהמשך הזמן שנשתמש בו הרבה באכילה ושתי' ושאר עניני עוה"ז".

והמענה על זה: "ונתתי שלום בארץ". סוכ"ס יגיע למדריגת צדיק, כמבואר בתניא סוף פי"ד. רק מצד הבריאה נאמר "בראת צדיקים בראת רשעים", אבל "ונתתי", אני נותן, למעלה מסדר השתלשלות, (אנכי מי שאנכי ...). ולכן יכול לזכות לנשמת צדיק.

אבל ענין השלום, מדריגת צדיק, הוא דוקא לאחרי שישנו לימוד התורה וקיום המצוות, ואעפ"כ אינו מסתפק בכך ומתרעם על כך שאינו במדריגת צדיק. (ומובן בפשטות, שאם ממלא כל תאותיו אינו יכול להתאונן אחר כך שאינו צדיק).

וכן מדייק רש"י שהתביעה לשלום באה "אחר כל זאת", כשיש לו כבר מאכל ומשתה. בפשוטו של מקרא, אין סדר זה מוכרח, שיהי' תחילה מאכל ומשתה ורק לאחרי זה שלום. אבל בעבודת האדם, זהו הסדר. עניני קדושה אי אפשר להשיגם בחנם, ע"י מעשה קונדס ("שטיק") ו"קונצ'ין", אלא מרויחים זאת ע"י עבודה ויגיעה, שטוען ותובע, מבלי להתפעל, הקב"ה אומר כך וכך, ואילו הוא עושה את שלו, כיון שהוא יהודי ויהודי יכול להגיע לדרגא שלמעלה מהבריאה, שמשם יומשך הענין, ד"ונתתי שלום בארץ".

וממשיך רש"י "שהשלום שקול כנגד הכל", היינו דזה שנותנים לו נשמת צדיק פועל גם למפרע, בנוגע לכל עניני העבודה שלפנ"ז, כמו תשובה ש"זדונות נעשו לו כזכיות".

ומסיים רש"י בהבאת הפסוק "עושה שלום ובורא את הכל", דאע"פ שבפסוק נאמר "ובורא רע", באים אנשי כנסת הגדולה, שאינם יכולים לסבול מציאות של רע בעולם, ועושים מה"רע" "הכל".

וכל זה שייך לכל אחד, לא רק לבינוני, אלא גם למי שהוא במצב של "הלואי בינוני", ואפילו למטה מזה, שהרי לכל אחד ישנם רגעים שבהם נמצא במצב של צדיק גמור, כמו בשעה שלומד תורה מתוך קבלת עול, ד"ישראל אורייתא וקוב"ה כולא חד", ואזי לא שייך אצלו מציאות של רע. ובפרט ע"פ המבואר בשע"ח"ה"א ענין התחדשות הבריאה בכל רגע, והרי התחדשות זו הביא בשבילו, כדי שיוכל להיות מציאות חדשה, דאע"פ ש"בורא רע", "בראת רשעים", שנגזר עליו "שיגיע אליו כמעשה הרשעים", ויוכל להיות רק בינוני, יכול לשנותה ולומר לא! רצוני להיות צדיק!

מנחם מענדל ודבורה לאה שפירא

כח. התבוננות במדריגות נעלות ביותר של אהבה נחשבת שיש לו מדריגות אלו בפועל.

תורת מנחם, ש"פ עקב, כ' אב, ה'תשי"ג, אות ט' (תמצית):

1. סיפור הידוע (כן ראיתי בהעתקה, ואינני יודע עד כמה מדוייקים הדברים) ששאלו אצל אדמו"ר הזקן מדוע עוסקים בחסידות, בענינים של אהבה ויראה וכיו"ב, בה בשעה שלא אוחזים בענינים נעלים כאלה ("מ'האלט ניט ביי דערביי")?

2. ויש לבאר תוכן השאלה, ע"פ דברי כ"ק מו"ח אדמו"ר ש"חב"ד דורשת פנימיות" (סה"ש תרצ"ו ע' 97 ואילך), ו"פנימי" הלומד ועוסק בענין מסוים, אוחז הוא בענין זה ("ער האלט בא דעם"), ולכן קשה מדוע עוסקים בענינים שלא שייכים אליהם?

3. ויש להוסיף בנוגע לציורי כ"ק מו"ח אדמו"ר לפרסם תורת החסידות. וגם לאלה שיודעים שלעת עתה אינם שייכים לזה, צריכים לפרסם יחודא תתאה ויחודא עילאה, ועד שהם בהשוואה, "בשמים ממעל ועל הארץ מתחת", כיון ש"אין עוד". והרי מבואר בירושלמי (תענית פ"ד ה"ז) שהושע בן אלה נענש משום שביטל את השומרים שהושיב ירבעם בן נבט כדי שלא יעלו ישראל לרגל (ראה גיטין פח,א), כיון שאעפ"כ לא עלו לרגל, נמצא שהסיר הקולר מצואר היחיד על צואר הרבים, וכן בנדו"ד, איך מותר לפרסם ענינים אלו, שמביא לידי טענה כשמתעצלים לעסוק ולהתייגע בהם?

4. והשיב אדמו"ר הזקן ע"פ מ"ש "והסירותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר". הפסוק מדייק "לב האבן" ולא "מוח האבן". שהעבודה שדורשים מאתנו היא לעסוק בהבנה והשגה, אף שאינם מאירים בלב, ואילו הרגש הלב יפעל הקב"ה לעתיד לבוא.

5. ויש לבאר תירוץ, ע"פ מ"ש בשם המגיד (מגיד דבריו ליעקב בהוספות סי"ב), דהקשה איך שייך ציווי על אהבת ה' שהיא מדה שבלב, ותירץ המגיד, שהציווי הוא על ההתבוננות בדברים המעוררים את האהבה. ולכאורה עדיין קשה, הרי כתיב "ואהבת את ה' אלקיך", שהציווי הוא על האהבה ולא על ההתבוננות, ויש לבאר, דכיון שהאדם יכול רק להתבונן, ועושה כל מה שביכולתו, ומבטיחים לו שע"ז יבוא בדרך ממילא לידי אהבה, נמצא, שההתבוננות עצמה אינו מחוסר מעשה, וכבר קיים מצוה אהבה.

6. וכן בנדו"ד, כיון שנדרשת מאתנו רק עבודת המוח, ועושים כל התלוי בנו, שהרי רק הקב"ה יסיר לב האבן ויפעל רגש הלב, לכן נחשב שאוחזים בזה.

תורת מנחם, ש"פ נצבים-וילך, כ"ג אלול, ה'תשט"ז, אות ז' (תמצית): כמסופר בא' ה"ביכלאך", ששאלו את אדמו"ר הזקן, שבתורת החסידות מדובר ע"ד מדריגות נעלות ביותר בענין האהבה בשעה שאין אוחזים בהם, והשיב (כמדומה בשם המגיד), כתיב "והסירותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר", זהו

קונטרס תהי צדיק – הערות ומ"מ

תפקידו של הקב"ה, וענין זה יהי לעתיד, ואילו עבודתנו "וידעת היום", וע"י שהידיעה כדבעי, יקיים הקב"ה לעתיד "ונתתי לכם לב בשר".

מגדל עז ע' שח (בשם כת"י, וגם נדפס ב'לקוטים יקרים' ע' ד' ובנספח לשי' שמח"ת תרפ"ה):

נשאל אדמו"ר הזקן נבג"מ ע"ד הדרושים מדא"ח שנזכר בהם תמיד ענין הביטול במציאות ובחי' ומדריגות גבוהות מאד כמו בעניני עבודה אתכפיא ואתהפכא וכדומה, והלא אנו רואים מאנ"ש שאין אתנו אפילו בחי' ביטול היותר תחתונה במדריגות המוזכרים בדא"ח, וא"כ מה התועלת מזה.

והשיב באמת הוא קושיא אבל יש לה תירוץ, וסיפר שפעם אחד בהיותו במעזעריטש החברים התבוננו וראו שא"א שיבא משיח אם לא ע"י שיהי' כל א' מישראל במדריגת אתכפיא ואתהפכא, וכאשר שבכל דור ודור נתמעטו הלבבות והמוחין וקשה מאד שכולם יגיעו למדריגות גדולות כאלה, ושאלו לרבינו המגיד נ"ע איך יהי' הדברים,

והשיב להם שאין זה קושיא כי כתיב והסירותי את לב האבן ואתן לכם לב בשר באתערותא דלעילא וכאשר יגיע העת לבוא אז יערה רוח ממרום ויהיה כולם במדריגות הנ"ל, זו היא תשובת המגיד נ"ע.

ואמר אדמו"ר ז"ל נבג"מ בזה מתורץ הקושיא הנ"ל, כי הלא נאמר והסירותי את לב האבן, ולמה לא נאמר את מוח האבן, אך הענין כך הוא, כל עניני הביטול שיהי' לעת"ל בלב צ"ל נקלט עתה במוחין, הגם שאינו מאיר בלב ואינם במדריגות הביטול כלל, עכ"ז צריך לידע זאת במוח כל עניני הביטול במציאות והמדריגות הגבוהות אף שאינו מאיר בלב, ועז"נ והסירותי את לב האבן. אבל במוח צריך לידע בעצמו לכן צריכים לעסק הדא"ח כדי שיוקלט ויוקבע במוחו כל המדריגות והבחינות העתידיה להיות לע"ל כי בלא זה א"א להיות והסירותי את לב האבן כי מתחילה צריך לעשות הכל במוח ואח"כ יהי' והסירותי את לב האבן. וד"ל.

מגדל עז ע' שט (בשם כת"י): לנו נשמות מבחי' עקביים נצרך דוקא הרבה ד"ח, כמו שאומרים ע"ז משל בשם אדמו"ר הזקן נ"ע ממי שהוא בהתעלפות נותנים לו דבר חזק וחריף דוקא, וההתבוננות מעניני התהוות יש מאין האלקי הוא יותר מגביה הנפש מתורת הנגליה.

כט. תהי צדיק בזמן הזה שייך לכל אחד.

1. ש"פ אמור ה'תנש"א סעיף ט': לאחרי כל הענינים של בירור וזיכוך כו' שבני ישראל עברו במשך דורות, ביכולת כל יהודי להגיע למדריגות הכי נעלות, עד לדרגת "תהי צדיק", כמו שתהי' בשלימות הגילוי בגאולה האמיתית והשלימה.

2. תורת מנחם ד"ה מרגלא בפומי' דרבא ש"פ וישלח ה'תשמ"ו: בדורנו זה, בעקבתא דמשיחא, אחרי כל הצרות והיסורים וכו' (ראה שערי תשובה ח"א ה,ב)

מנחם מענדל ודבורה לאה שפירא

אשר יסורים ממרקין מבררים ויסורים מזככים ומרוממים, הרי כל ישראל הם במצב הכי עליון והכי נעלה, ושייכים לתשובה עילאה דייקא, שהיא מתוך שמחה.

ויש להוסיף, ע"פ המבואר באגה"ת סוף פרק י', שתשובה תתאה מתוך מרירות הוא פעם אחת בשבוע לפני יום השבת, והיינו בליל ששי, והרי אנו עומדים כעת באלף הששי קרוב לסופו, היינו קרוב לסוף יום הששי, לא רק ביום הששי ולא בליל ששי, אלא ביום זה עצמו קרוב לסיומו, קרוב ליום השבת, א"כ פשיטא שהעבודה בזמן זה היא מתוך שמחה דתשובה עילאה.

וכמבואר באגה"ת, שתשו"ע היא ענין אתדבקות רוחא ברוחא בבחי' נשיקין, שהוא ענין עבודת התפלה, ובעיקר לימוד התורה, פקודי ה' ישרים משמחי לב, שהתורה מביאה שמחה כפסק ההלכה.

ל. ד"ה בלע המות לנצח, ה' מנחם-אב ה'תשכ"ה סעיף ג': סור מרע הוא שמדחה את הרע, אבל אינו שונא את הרע בעצם ... משא"כ כשהוא מואס ברע, היינו שהוא מואס ברע בתכלית (דרגת צדיק גמור), אין אצלו שום נתינת מקום לרע ... הגילוי שהי' בימי שלמה ... יש עדיין מקום ליניקת החיצונים ... משא"כ הגילוי דלעת"ל הוא דוגמת המואס ברע בתכלית המיאוס ... כל הגילויים דלעת"ל תלויים במעשינו ועבודתינו עכשיו ... ע"י שישראל שונאים את הרע בתכלית השנאה, עי"ז נעשה למעלה ואת עשו שנאתי בתכלית השנאה, ומצד שנאה זו יהי' ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ, בלע המות לנצח.

מכיון שראה הקב"ה בצדיקים שהם מועטים ... ואפילו לדרגת הבינוני ידוע הפתגם הלואי בינוני, והענין דבלע המות לנצח יהי' בכל ישראל, מובן מזה, שעבודה זו (לשנוא את הרע בתכלית) יכולה להיות גם בבינונים, ואפילו באלה שלמטה מדרגת בינוני. דבכאו"א מישראל ישנם זמנים מיוחדים – בשעת התפלה, או בשעת עסק התורה, או בשעה שהוא מקיים מצוה דהוה זהיר בה טפי, או אפילו בשעה שעוסק בדברי הרשות לשם שמים ועאכו"כ באופן דבכל דרכיך דעהו – שבשעה זו הוא מוסר את כל מציאותו (ער גיט זיך איבער אינגאנצן) לאלקות, ועי"ז אינו שייך לבגדים הצואים, כמו צדיק גמור.

